

เสด็จประพาสหัวเมือง พระราชกิจใหม่ที่รัชกาลที่ 4 ทรงฟื้นขึ้นเพราะอะไร

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4

ผู้เขียน วิภา จิรภาไพศาล

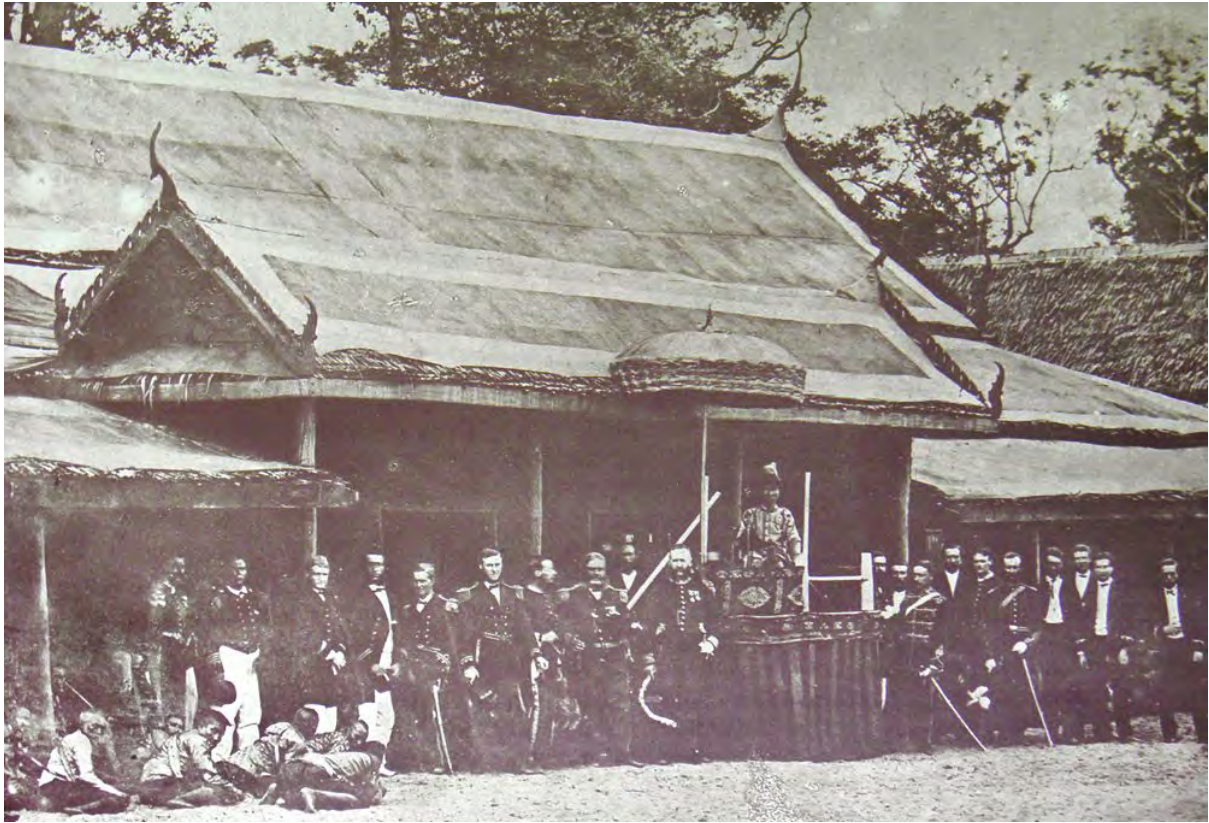
เผยแพร่ วันอังคารที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2568

“เสด็จประพาสหัวเมือง” คือ หนึ่งในพระราชกิจใหม่ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงฟื้นขึ้น เมื่อทรงขึ้นครองราชย์จึงทรงปรับแก้พระราชานุกิจหรือระเบียบเวลาที่พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกิจต่างๆ ตามขนบธรรมเนียมเดิม

ปรับ “พระราชานุกิจ”

ตามพระราชประเพณีเดิม พระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติพระราชกิจต่างๆ เป็นระเบียบตามกำหนดเวลาที่แน่นอนเสมอ เช่น การเสด็จออกขุนนางวันละ 3 ครั้ง คือ เวลา 10.00 น. เสด็จออกพิพากษาคดี, เวลา 14.00 น. เสด็จออกที่เฝ้าราษฎร และเวลา 20.00 น. เสด็จออกว่าราชการแผ่นดิน ข้าราชการมีหน้าที่ในราชกิจใดก็ตามเข้ามาเฝ้าตามกำหนดเวลาทรงปฏิบัติราชกิจนั้นๆ โดยไม่ต้องนัดหมาย

แต่พระราชานุกิจมีเพียงระเบียบเวลาขณะประทับในพระนคร ไม่ได้ครอบคลุมถึงการเสด็จประพาสไปยังหัวเมืองต่าง ที่เป็นเช่นนี้เพราะหลังรัชกาลที่ 1 พระมหากษัตริย์ไม่ทรงมีกิจที่ต้องเสด็จไปศึกษาสงคราม พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 ประทับอยู่ในพระนครเป็นหลัก ทำให้มิได้ทอดพระเนตรความเป็นไปของหัวเมืองต่างๆ และห่างเหินประชาชน

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประทับ ณ เกยหน้าพลับพลาที่ประทับ โปรดให้ฉายพระรูปกับคณะ
แขกเมือง ณ ค่ายหลวงบ้านห้วยกอ

เสด็จฯ หัวเมือง

เมื่อรัชกาลที่ 4 ทรงขึ้นครองราชย์ จึงมีพระราชดำริให้แก้ไขพระราชานุกิจบางหัวข้อ หรือโปรดให้เจ้านาย
พระองค์อื่นทรงงานบางอย่างแทน เพื่อที่พระองค์จะทรงมีเวลาเสด็จประพาสพระนครให้ประชาชนได้เฝ้าหรือ
ถวายฎีกา รวมถึงทรงฟื้นฟูประเพณีเสด็จประพาสหัวเมืองอย่างพระมหากษัตริย์บางพระองค์สมัยอยุธยา

พระองค์เสด็จไปยังหัวเมืองต่างๆ จำนวนมาก ทิศเหนือเสด็จไปถึงเมืองพิษณุโลก ทิศตะวันออกเสด็จไปถึงเมือง
ปราจีน กับทั้งหัวเมืองชายทะเลจนถึงเมืองตราด ทิศใต้เสด็จไปถึงเมืองนครศรีธรรมราชและสงขลา ทิศ
ตะวันตกเสด็จไปถึงเมืองนครชัยศรี เมืองกาญจนบุรี เมืองราชบุรี และเมืองเพชรบุรี

พระที่นั่งวโรภาษพิมานพระราชวังบางปะอิน

บรรดาหัวเมืองที่เสด็จประพาสนั้น โปรดฯ ให้สร้างที่ประทับขึ้นใหม่ในวังที่พระมหากษัตริย์ครั้งกรุงศรีอยุธยา เคยประทับหลายแห่ง เช่น วังบางปะอินของพระเจ้าปราสาททอง, วังจันทร์เกษมของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช, วังเชิงเขาพระพุทธรบาทของเจ้าทรงธรรม ฯลฯ

การเสด็จประพาสไปยังหัวเมืองต่างๆ ของรัชกาลที่ 4 จากพระราชกิจใหม่ ก็กลายเป็นประเพณีในรัชกาลอื่นๆ ต่อมา

อ้างอิง :

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ. ความทรงจำ, สำนักพิมพ์สมาคมนักประวัติศาสตร์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2505.

เผยแพร่ในระบบออนไลน์ครั้งแรกเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2568

https://www.silpa-mag.com/history/article_147910